

УЛОГА И ЗНАЧАЈ МУЗЕЈА У ТУРИСТИЧКОЈ ПОНУДИ ОПШТИНЕ ПОЖАРЕВАЦ

Стојан Вучковић¹

Апстракт: Предмет овог рада је испитивање улоге и значаја музеја који имају у туристичкој понуди општине Пожаревац. У уводном делу рада су представљени музеји који су део културно-историјског наслеђа саме општине. Метода истраживања која ће се употребити за овај рад је анкетирање, односно испитивање ставова туриста о понуди музејских објеката општине Пожаревац. Резултати истраживања би требало да нам дају увид у то какав је квалитет понуде музеја у одабраној дестинацији, да ли су и колико туристи задовољни понудом музејских објеката којом Пожаревац располаже, какву улогу и значај имају музеји у туристичкој понуди општине, које су перспективе развоја музејског туризма у општини које би нам послужиле да предузмемо одговарајуће мере зарад веће атрактивности музеја у општини, али и ширем окружењу.

Кључне речи: музеј, Пожаревац, туристичка понуда

УВОДНИ ДЕО

Култура и туризам су одувек били нераскидиво повезани. Културне знаменитости, атракције и догађаји представљају важну мотивацију за путовање, а путовање само по себи ствара културу. Последњих деценија веза између културе и туризма је јасно утврђена као специфичан облик потрошње: културни туризам. Означава врсту туристичке активности у којој је суштинска мотивација посетиоца да научи, открије, доживи и конзумира материјалне и нематеријалне културне атракције у туристичкој дестинацији (Richards, 2018).

Културни туризам је важан предмет историје и социологије слободног времена и припада областима које су суседне културној географији и студијама које анализирају културну мобилност, културне идентитете и односе између друштава на различитим нивоима развоја. Изражава начин на који туриста промишља низ контраста између садашњости и прошлости, између града и села, између своје земље и других земаља, као и између посла и доколице (Petroman et al., 2013).

У туристичкој понуди конкретног места или регије постоје бројни ресурси културног туризма, међу којима су музеји као врло значајне туристичке атракције. Према дефиницији Међународног одбора за музеје (ICOM), „музеји су непрофитне, сталне институције у служби друштва, отворене за јавност, које истражују, сакупљају, чувају, тумаче и излажу материјално и нематеријално наслеђе, раде и комуницирају етички, професионално и уз учешће заједница, нудећи различита искуства за образовање, уживање, размишљање и размену знања“. Музеји не привлаче само домаће посетиоце, јер привлаче пажњу и интересовање и оних који стигну на дестинацију и желе да се удубе у локални културни живот и открију атракције које нуди (Bauer et al., 2019).

Бројни аутори у литератури и пракси истичу важност музеја као туристичких атракција. Музеји укључују широк спектар средстава; они су простори сећања, колективног памћења и идентитета, кључни простори у туристичкој понуди земаља. Да би порука музеја била привлачна, кључно је да музеји пренесу значајне поруке посетиоцима и ангажују их да посете конкретан музејски објекат. Стога музеји треба да промовишу динамичне активности које воде ка тумачењу наслеђа и да буду простор обуке и уживања посетилаца (Campos, 2021). У погледу мотивације туриста, вреди напоменути да већина музејских стручњака сматра да су музеји основани у сврху знања и учења, прикупљања, чувања, истраживања и забаве (Allan & Altal, 2016).

¹ Мастер туризмолог, stojan.vuckovicp99@gmail.com, ORCID: 0009-0008-6834-3081

Музеји су међу најпосећенијим туристичким атракцијама и представљају виталне организације у нашим друштвима, јер доприносе економском развоју земаља, углавном кроз културни туризам. Примећује се да су музеји у протеклом периоду све више допринели промоцији туризма, с обзиром на значајан број посетилаца које су привукли. Посета музеју је једна од првих туристичких активности које посетиоци планирају, јер настоје да се упознају са животом локалне заједнице, где музеолошке институције све више постају центри туристичке конвергенције. Могу понудити искуства, идеје и задовољство којих нема нигде другде. Нису више само простори за излагање предмета; постали су места забаве и учења (Bauer et al., 2019).

Тема овог рада је улога и значај који музеји општине Пожаревац имају у њеној целокупној туристичкој понуди. Музеји уређени за туристичке посете конкретне општине су: Народни музеј, Легат Миодрага Марковића, Музеј културне историје, Кућа Добрњчевих, Галерија савремене уметности, Галерија Милене Павловић-Барили и Шатор Пожаревачког мира.

Народни музеј Пожаревац основан је 1895. године и после Народног музеја у Београду је други најстарији музеј у Србији. Покрива територију Браничевског округа и у својим задужбинама чува преко 50.000 музејских предмета из разних периода. Музеј се састоји од више сталних и повремених поставки у зградама, на различитим локацијама. У главној згради Народног музеја је стална поставка археолошких збирки и депоа. У њему се чувају неколико светских униката, као што је грб Виминацијума, од мермера и потковичастог облика, римски и венецијански златници, златник Александра Македонског, саркофази, скулптуре, медаље Пожаревачког мира. Ту је и постава сребрног накита, као и предмета израђених од свих врста метала (бронзе, сребра, злата, олова, гвожђа), стакла, кости, глине и мермера (ТОГП, 2024).

Легат Миодрага Марковића је зграда у којој се налази уметничка збирка истоименог сликара, где се данас чувају ремек-дела српског сликарства XX века. Зграда је отворена за јавност 1982. године. У збирци се чувају и слике других уметника, попут Јована Бијелића, Милана Коњовића, Зоре Петровић, Љубице Сокић и Пеђе Милосављевића (ТОГП, 2024).

Музеј културне историје представља типичну кућу богате трговачке породице. Грађанска елита у Пожаревцу с краја XIX и почетка XX века почиње да гради куће за породично становање од чврстог материјала, улепшава свој ентеријер масивним стилским намештајем, уметничким предметима, производима занатске делатности, стране и домаће израде, чиме исказује свој углед, моћ и раскош. Стилски намештај набављен је у Пешти, Бечу и Београду. Музеј је рађен по узору на европске стилове тадашњег времена: бидермајер, историјски еклектицизам, алтдојч стил. Састоји се од више изложбених просторија: спаваће собе, Плавог и Црвеног салона, где је очуван богато украшен намештај из тадашњег периода. Тренутно је у фази рестаурације, због чега је затворен за јавност до даљњег (ТОГП, 2024).

Кућа Добрњчевих је сазидана деведесетих година XIX века на плацу који су потомци Петра Добрњца, војводе Првог српског устанка, поклонили Пожаревцу. У овој згради су изложени предмети из времена Првог и Другог српског устанка (ТОГП, 2024).

Галерија савремене уметности је јединствени изложбени простор, намењен првенствено ликовним и тематским изложбама које организују Народни музеј, Архив, Народна библиотека и Галерија Милене Павловић-Барили (ТОГП, 2024).

Галерија Милене Павловић-Барили налази се поред зграде Народног музеја у самом центру града. Смештена је у родној кући сликарке коју је 1962. њена мајка Даница поклонила Граду, а након тога је основана меморијална галерија. За посетиоце су уређени: стална поставка слика (уље на платну, акварел, темпера, пастел), њени лични предмети, намештај, њена лична библиотека. Галерија је не само стециште највећих ликовних стваралаца већ и туриста који у великом броју сваке године посете ову галерију. Сваке године Галерија организује бијенале „У светлости Милене“, својеврсну смотру сликарског стваралаштва Србије (ТОГП, 2024).

Шатор Пожаревачког мира у оквиру етно-парка Тулба је објект, са поставком костимираних преговарача обучених у духу епохе с почетка XVIII века, подигнут у знак сећања на истоимени догађај из 1718. године, у ком су учествовале Аустрија и Млетачка република са једне стране и Турска са друге стране уз посредништво Енглеске и Холандије (ТОГП, 2024).

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДЕ

Материјал за истраживање чине музејски објекти у оквиру туристичке понуде општине Пожаревац.

У раду је коришћена метода анализе ставова добијених техником анонимног упитника, односно анкете. Основни циљ истраживања је било испитивање ставова туриста о томе да

ли су и колико задовољни понудом музеја општине Пожаревац и какву улогу и значај имају у оквиру туристичке понуде општине. Узорак испитаника сачињавали су домаћи туристи у Србији. Упитник (Прилог 1.) је постављен на Гугл диску, а одговори и резултати су аутоматски генерисани. Учешће у истраживању је узело 47 испитаника који су приступали Упитнику путем линка на друштвеним мрежама Фејсбук и Инстаграм. Истраживање је спроведено у периоду од 1. до 25. маја 2024. године. Упитник се састоји од 12 питања затвореног типа.

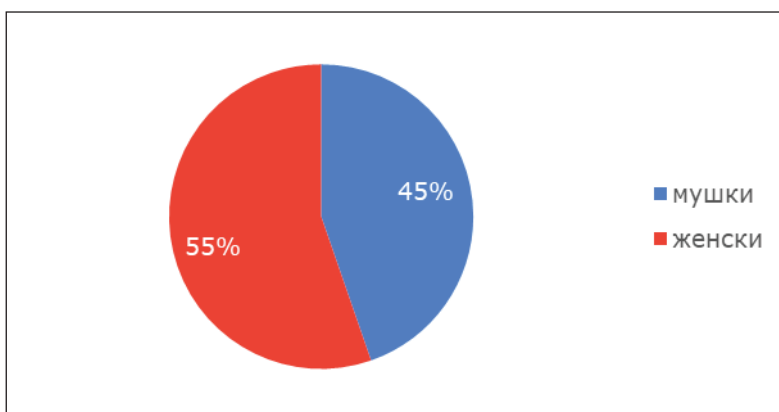
У истраживању се пошло од следећих хипотеза: 1) Туристи су добро информисани о музејима општине Пожаревац; 2) Туристи су задовољни садржајима које им музеји општине нуде; 3) Туристи углавном посећују музеје у сврху едукације; 4) Музеји имају добру улогу и значај у развоју културног туризма, као и туристичкој понуди општине; 5) Општина Пожаревац има богате потенцијале за развој музејског туризма; 6) Туристи су задовољни маркетиншким и промотивним активностима када су у питању музеји општине.

Остале методе коришћене у овом раду су дескриптивна, употребљена приликом описа музеја Пожареваца, и статистичка, представљена кроз одговоре у виду графикана.

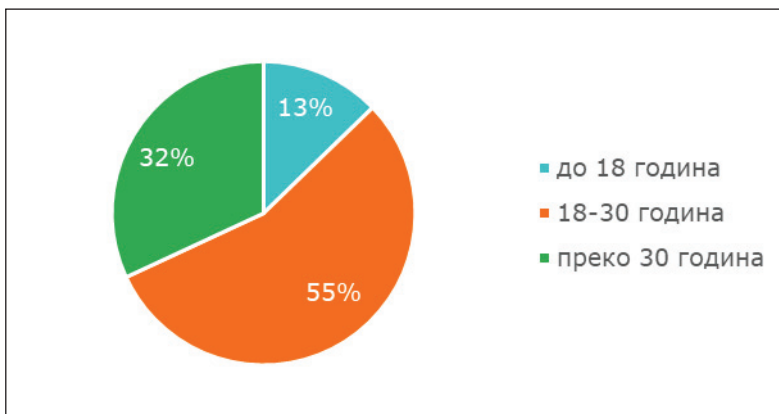
РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

На основу Графикана 1. можемо видети да је више одговора добијено од стране особа женског пола. Тачније, на анкету је одговорило 26 особа женског и 21 особа мушког пола.

Кад је реч о старосној структури испитаника, Графикон 2. нам показује да је највише одговора добијено од стране особа старости 18-30 година, односно да њихов број износи 26. Број особа старости преко 30 година је 15, док је најмањи број оних који имају до 18 година, односно њих 6.



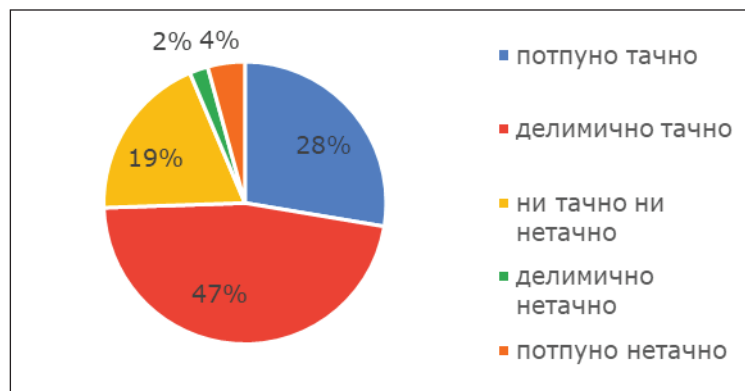
Графикон 1. Полна структура испитаника
Извор: аутор



Графикон 2. Старосна структура испитаника
Извор: аутор

На питање „Познато ми је да у Пожаревцу постоје“, највећи број испитаника зна за Галерију Милене Павловић-Барили (83%) и Народни музеј (70,2%), док је свега двоје испитаника дало одричан одговор. На питање који су од музеја посетили, највећи број испитаника је одговорио да су посетили Галерију Милене Павловић-Барили (59,6%) и Народни музеј (48,9%), док њих 16 није посетило ниједан музеј. Одговорима на ова питања је потврђена хипотеза да су туристи добро информисани о музејима општине Пожаревац.

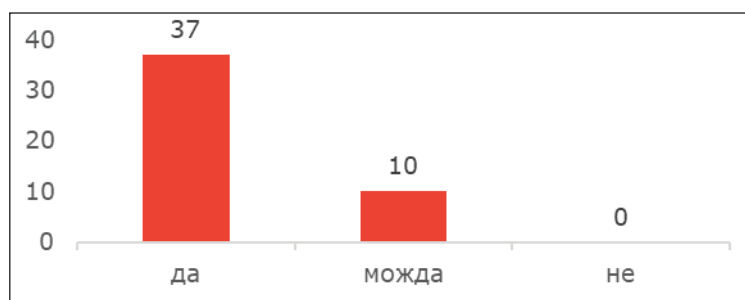
На питање „Задовољан/задовољна сам што музеји Пожаревца имају добре и квалитетне садржаје (могућност посете, едукације, забаве и слично)“, као што је приказано на Графикону 3., највећи број испитаника се у потпуности, односно делимично слаже да су задовољни, неутрални одговор је дало 9 испитаника, док се незнатан број у потпуности или делимично не слаже са том констатацијом, и на основу добијених одговора је углавном потврђена хипотеза да су туристи задовољни садржајима које им нуде музеји.



Графикон 3. Задовољан/задовољна сам што музеји Пожаревца имају добре и квалитетне садржаје (одговори)

Извор: аутор

На основу Графикана 4. чак 78,7% испитаника се изјаснило да би препоручило другима да их посете, док ниједан испитаник није одрично одговорио на питање. Одговори на ово питање могу помоћи туристима да се одлуче да посете један или више музеја у Пожаревцу, што може позитивно утицати на повећан број посетилаца у њима.

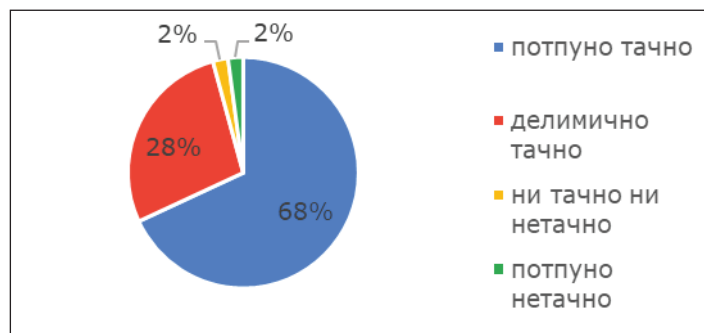


Графикон 4. Препоручио/препоручила бих другима да посете један од музеја у Пожаревцу (одговори)

Извор: аутор

Кад је у питању мотив посете, већи је број испитаника који су посетили или планирају да посете један од музеја из жеље да сазнају и науче нешто ново, односно њих 38, а деветоро њих као мотив посете означило је „ради забаве“, што значи да је потврђена хипотеза да туристи углавном посећују музеје у сврху едукације.

На питање „Сматрам да музеји имају добру улогу и значај у развоју културног туризма, а и туристичкој понуди Пожаревца“, као што је приказано на Графикону 5., највећи број испитаника се у потпуности или делимично слаже са том констатацијом, чиме је потврђена четврта постављена хипотеза да музеји имају добру улогу и значај у развоју културног туризма и туристичкој понуди општине.

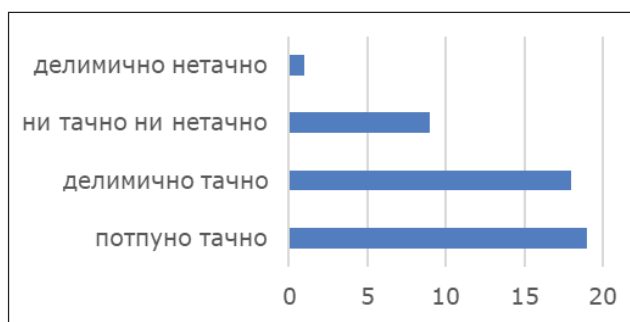


Графикон 5. Сматрам да музеји имају добру улогу и значај у развоју културног туризма, а и туристичкој понуди Пожареваца (одговори)

Извор: аутор

Одговори на питање „Кад бих посетио/посетила Пожаревац, без обзира на мотив посете, одлучио/одлучила бих се и за посету неком од музеја“ нам показују да би се највећи број испитаника, односно њих 32, одлучио за посету неком од музеја, што може повољно утицати на повећање туристичког промета и дужи боравак туриста у општини.

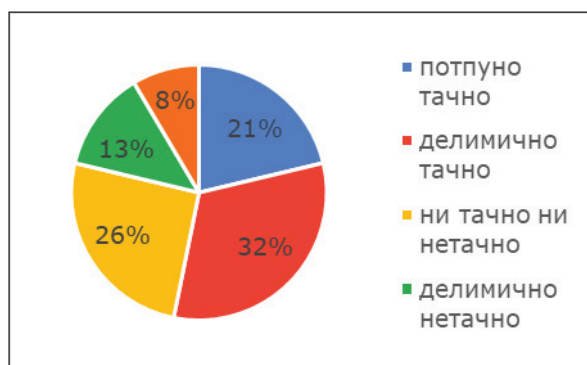
Хипотеза да општина Пожаревац има богате потенцијале за развој музејског туризма је потврђена, с обзиром на то да се највећи број испитаника у потпуности или делимично слаже са овом чињеницом, што потврђују одговори на питање број 10 Упитника а чији је приказ на Графикону 6.



Графикон 6. Општина Пожаревац има богате потенцијале за развој културног туризма, посебно музејског (одговори)

Извор: аутор

Кад је у питању задовољство адекватном промоцијом музеја и њихових садржаја у Пожаревцу, као што је приказано на Графикону 7., највећи број испитаника се делимично слаже, на другом месту је број оних који су дали неутралан одговор, па потом број оних који се слажу у потпуности с тим да се адекватно промовишу музеји. Не треба занемарити и одговоре оних који се не слажу са овом констатацијом, стога шеста постављена хипотеза је делимично потврђена.



Графикон 7. Задовољан/задовољна сам адекватном промоцијом музеја и њихових садржаја у Пожаревцу (одговори)

Извор: аутор

На последње питање анкете највећи број испитаника (68,1%) је одговорио да је потребно поради на бољим промотивним активностима, на другом месту је број оних (53,2%) који сматрају да треба организовати већи број уметничких радионица, изложби и других активности, а на трећем је број оних (36,2%) који су одговорили да је потребно поради на ангажовању кадрова одговарајуће стручности.

ЗАКЉУЧАК

Резултати истраживања показују да постоји интересовање за посету Пожаревцу и његовим музејима, који представљају део културно-историјског наслеђа општине и имају интересантну и атрактивну понуду која привлачи посетиоце из околине и других региона Србије да се ближе упознају са историјским развојем и културом домицилног становништва ове општине. Ставови и мишљења туриста на основу одговора из Упитника указују на то да су углавном задовољни понудом музеја општине, да музеји имају важну улогу и значај у оквиру целокупне туристичке понуде Пожаревца, али је потребно усмерити се на побољшање маркетиншких и промотивних активности, као и на интензивирање других активности, попут организовања већег броја изложби и радионица и запошљавања лица одговарајуће струке који би на адекватан начин презентовали туристима садржаје који се у њима налазе.

Одговарајуће, квалитетно осмишљене и организоване мере и активности у погледу побољшања рада музеја у општини представљају пут ка њиховој већој атрактивности и бољој туристичкој валоризацији, што ће условити њихов већи углед у туристичкој понуди општине Пожаревац, као и на туристичком тржишту у источном делу Србије, али и на нивоу целе Србије и околних земаља.

ЛИТЕРАТУРА

- Allan, M. & Altal, Y. (2016). Museums and tourism: visitors motivations and emotional involvement. Faculty of Archaeology and Tourism, the University of Jordan. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Volume 16, №3, pp. 43-50.
- Bauer, J. E., Sohn, A. P. L. & de Oliveira, B. S. (2019). Cultural tourism: A study on museums and the Internet. *Turismo: Visão e Ação*, Volume 21, №3, pp. 291-308.
- Campos, M. R. C. (2021). Museums, Tourism and Interpretation of the Heritage. Universidade de Caxias do Sul. *Rosa dos Ventos*, Volume 13, №3, pp. 894-898.
- Petroman, I., Petroman, C., Marin, D., Ciolac, R., Văduva, L. & Pandur, I. (2013). Types of Cultural Tourism. Banat's University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine. *Scientific Papers: Animal Science and Biotechnologies*, Volume 46, №1, pp. 385-388.
- Richards, G. (2018). A review of recent research and trends. Academy for Leisure Breda University. Postbus, Breda, The Netherlands. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, № 36, pp. 12-21.
- International Council of Museums (ICOM). (2024). Преузето 28. 4. 2024. са: <https://icom.museum>
- Туристичка организација Града Пожаревца. (2024). Преузето 4. 5. 2024. са: <https://togp.rs>

ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE MUSEUMS IN THE TOURIST OFFER OF THE MUNICIPALITY OF POŽAREVAC

Stojan Vučković²

Abstract: The subject of this paper is an examination of the role and significance of museums that have in tourist offer of the municipality of Požarevac. In the introductory part of the paper, museums are presented that are part of the cultural and historical heritage of the municipality itself. The research method that will be used for this work is a survey, that is, an examination of the attitudes of tourists about the offer of museum facilities in the municipality of Požarevac. The results of the research should give us an insight into the quality of the museum offer in the chosen destination, whether and how satisfied tourists are with the offer of museum facilities that Požarevac has, what role and significance do museums have in the tourist offer of the municipality, what are the perspectives of the development of museum tourism in the municipality that would help us to take appropriate measures for the sake of greater attractiveness of the museums in the municipality, but also in the wider environment.

Keywords: museum, Požarevac, tourist offer

² Master in Tourism, stojan.vuckovicpo99@gmail.com, ORCID: 0009-0008-6834-3081

Прилог 1. Упитник

1. Пол:
 - а) мушки
 - б) женски
2. Старост:
 - а) до 18 година
 - б) 18-30 година
 - в) преко 30 година
3. Познато ми је да у Пожаревцу постоје (означити један или више одговора):
 - а) Народни музеј
 - б) Легат Миодрага Марковића
 - в) Музеј културне историје
 - г) Кућа Добрњчевих
 - д) Галерија савремене уметности
 - ђ) Галерија Милене Павловић-Барили
 - е) Шатор Пожаревачког мира
 - ж) ниједан од наведених музеја.
4. Од наведених музеја посетио/посетила сам (означити један или више одговора):
 - а) Народни музеј
 - б) Легат Миодрага Марковића
 - в) Музеј културне историје
 - г) Кућа Добрњчевих
 - д) Галерија савремене уметности
 - ђ) Галерија Милене Павловић-Барили
 - е) Шатор Пожаревачког мира
 - ж) ниједан од наведених музеја.
5. Задовољан/задовољна сам што музеји Пожареваца имају добре и квалитетне садржаје (могућност посете, едукације, забаве и слично).
 - потпуно тачно
 - делимично тачно
 - ни тачно ни нетачно
 - делимично нетачно
 - потпуно нетачно
6. Препоручио/препоручила бих другима да посете један од музеја у Пожаревцу.
 - да
 - можда
 - не
7. Посетио/посетила сам, или планирам да посетим неки од музеја:
 - из жеље да сазнам и научим нешто ново
 - ради забаве
8. Сматрам да музеји имају добру улогу и значај у развоју културног туризма, а и туристичкој понуди Пожареваца.
 - потпуно тачно
 - делимично тачно
 - ни тачно ни нетачно
 - делимично нетачно
 - потпуно нетачно
9. Кад бих посетио/посетила Пожаревац, без обзира на мотив посете, одлучио/одлучила бих се и за посету неком од музеја.
 - да
 - можда
 - не
10. Општина Пожаревац има богате потенцијале за развој културног туризма, посебно музејског.
 - потпуно тачно
 - делимично тачно
 - ни тачно ни нетачно
 - делимично нетачно
 - потпуно нетачно

11. Задовољан/задовољна сам адекватном промоцијом музеја и њихових садржаја у Пожаревцу.
потпуно тачно
делимично тачно
ни тачно ни нетачно
делимично нетачно
потпуно нетачно

12. Како би се унапредио рад музеја, сматрам да је потребно порадити на (означити један или више одговора):
бољим промотивним активностима
ангажовању кадрова одговарајуће стручности
организовању већег броја уметничких радионица, изложби и других активности
друго